ჩანგი

„ჩანგი“

№ 35

პარასკევი,

14 აგვისტო

1909 წ.

გაზეთი ღირს: ქალაქ გარეთ: წლით 7 მან., ნახევარი წლით 4 მ., სამი თვით 2 მან. 50 კ., ერთი თვით—90 კ. თფილისში: წლით 7 მან., 6 თვით—4 მან., 3 თვით—2 მან. 20 კ., ერთი თვით—80 კ. გამოწერა შეიძლება თვის პირველ რიცხვიდან. განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზე ღირს 15 კ., უკანასკნელზე—10 კ. სამგლოვიარო განცხადების დაბეჭდვა თითოჯერ საღამოს 5 ს-მდე 3 მან., ხუთი საათის შემდეგ—მეტი. ხელის მოწერა და დასაბეჭდი განცხადებები მიიღება რედაქციის კანტორაში ყოველდღე, დილის 9 ს. საღამოს 2 საათამდე და საღამოს 5—6 საათამდე, კვირა-უქმეებში დილის 11—12 საათამდე. ხელმოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება. დაუბეჭდავ მცირე წერილებს რედაქცია არ ინახავს და მათ შესახებ არავითარ მიწერ-მოწერას და მოლაპარაკებას არ კისრულობს. ინახება ერთი თვით მხოლოდ დიდი წერილები და მათთრიოდე პრინციპიალურ წერილებზე გონივრული შესახებ საჭიროა წინდაწინ მოლაპარაკება. [illegible] საჭიროა საფოსტო მარკები. წერილები სუფთათ უნდა იწერებოდეს ქაღალდის ცალ გვერდზე და ავტორის სრული ვინაობით. რედაქცია საჭიროთ დაინახავს, წერილს შეასწორებს-შეამოკლებს. ადრესის გამოსაცვლელად საჭიროა [illegible] ფულის გამოსაგზავნი ადრესი: Тифлисъ, типографія „Сорапань“, Калистрату Константиновичу Цуладзе.

რედაქციის ადრესი: რუსის ქუჩა, სახლი № 3 ზემო სართულში.

ყოველ-დღიური სპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

ჩანგი

გამოდის ყოველ-დღე, გარდა კვირა-უქმის მეორე დღეებისა

გაზეთის ფასი:

როგორც თფილისში ისე თფილისს გარეთ ერთი წლით 7 მან., ნახევარი წლით 4 მან.

ქალაქ გარეთ	თფილისში
3 თვით—2 მან. 50 კაპ.	3 თვით—2 მან. 20 კაპ.
1 „ — — 90 „	1 „ — — 80 „

გაზეთის გამოწერა შეიძლება მხოლოდ თვის პირველ რიცხვიდან

ცალკე ნომერი ყველგან—ერთი შაური

რედაქციის ადრესი:

რუსის ქუჩა, სახლი № 3 ზემო სართულში.

ფულის გამოსაგზავნი ადრესი:

Тифлисъ, тип. „Сорапань“, Калистрату Конст. Цуладзе.

10 კვირაკოზისთვეს სადგურ მუხრანში მატარებელმა მოსპო ჩვენი სამსახურში მყოფი ჯარის კაცი.

სიმონ (კუწუნია) კაციას-ძე ყლენტი

რასაც ღრმათ მწუხარებით აუწყებენ ნათესავთ, ნაცნობთ და ამხანაგებს მშობლები: კაცია და ტერეზა, ძმები: ანტონ, მიშა და გიორგი, დები: გულნარა, მაგლონია, ნინუცა და თამარა, რძლები: ეკატერინა და ნინო.

ტირილი და ორმოცი დანიშნულია კვირას, 16 მარიამობისთვეს დ. ხონში, ხატაურში 12 საათზე, საკუთარ სახლში. (3—2)

კბილის ექიმი

ი. შ. ჭანტურია

იღებს ავადმყოფებს დილით 7—9 ს. საღამოთ 4—8 ს.

კვირა-უქმე დღეს 9—1 საათამდე. ოქვლის ქ. 71 (კიროჩნი ქუჩის ახლოს)

მასწავლებელი

თ. კიკვაძე

ამზადებს ქალთა და ვაჟთა გიმნაზიებისა, რეალური, საკომერციო, მიწის მზომელთა და იუნკერთა სასწავლებლებისათვის, კადეტთა კორპუსისა, სამასწავლებლო ინსტიტუტისა, საბუღალტრო კურსებისათვის, სახალხო სკოლის მასწავლებლად და აფთიაქის შეგირდად.

მიიღება ანბანის უცოდინარი პატარა ბავშვები, რომელთა ჯგუფში ჩაწერა უკვე დაწყებულია.

მასწავლებლად მოსამზადებელთა პირველ ჯგუფში უკვე ეწერებიან და სწავლა დაიწყება, როცა 6 კაცი შესრულდება.

სპეციალური მომზადება ქართული გიმნაზიისათვის.

ქირა თითო თვის წინდაწინ.

ადრესი: ვერა, ოლღის ქუჩა. ზემელის აფთიაქის ახლო, № 17. 20 აგვისტოდან ადრესი გამოიცვლება. (18—4)

საჭირო

[illegible]-ის გაზეთის გამყიდველი—[illegible] სა[illegible]ში და ახლ. სენაკში, დღეში დარჩება 1 მ. 50 კ.

პირობების გაგება შეიძლება სამტრედიის აგენტთან. საჭირო არის ბე. (5—1)

სამგლოვიარო დეპეშები და წერილები

სევერიანე ჯუღელის გარდაცვალების გამო

ჩუღუქსუ. ღრმად დაგვამწუხრა ყოფილ დეპუტატ სევერიანე ჯუღელის უდროოდ დაკარგვამ.

ქობულეთელი ამხანაგები.

გაგრა. მუშათა კლასის ინტერესებისათვის თავდადებულ მებრძოლ სევერიანე ჯუღელის უეცრათ სიკვდილმა ღრმა მწუხარება მოგვაყენა. ვგლოვობთ სხვებთან ერთათ მის დაკარგვას.

ივლიანე ტუღუში, აქსენტი კენჭია, იასონ გიგიბერია, ვარლამ გუგუშვილი, ისიდორე მგელაძე, ისაკი ზირკელიძე, ილია გოგეშვილი, ლავრენტი ბაკურაძე და ერმოლო კუჩავა.

საჯევახო. ცხარე ცრემლებს ვაფრქვევთ დაუვიწყარ მებრძოლ, ყოფილ დეპუტატ სევერიანე ჯუღელის გარდაცვალების გამო.

საჯევახოელი ამხანაგები

(წერილები)

ახ. სენაკი. ჩვენს მწუხარებას საზღვარი არა აქვს მუშათა კლასის ინტერესებისთვის თავდადებულ მებრძოლ სევერიანე ჯუღელის დაკარგვის გამო.

შემეცნელი მუშები.

ს. ფუტიეთი (რაჭა). სხვებთან ერთათ ჩვენც ვგლოვობთ ყოფილ დეპუტატ სევერიანე ჯუღელის უდროოდ დაკარგვას. აქაური ახალგაზრდობის მონდობილობით თ. სვანიძე.

მუხლს ვიდრეკთ დაუღალავ მებრძოლ სევერიანე ჯუღელის ცხედრის წინაშე.

ბაგრატ, ლადო და ნესტორ მაჩაიძეები.

სევერიანე ჯუღელის სიკვდილის გამო რედაქციამ შემდეგი სამგლოვიარო წერილები მიიღო: ბათომიდან გამო შერმოდინისაგან, გრიგოლ კიკნაძისა, სვით მელიქოვისა, კოტე შანიოვაძისა, ანნა შერმადინისა და მარიამ კიკნაძისაგან; სიღნაღიდან—დ. ნადირაშვილისა და იოსებ და ვლ. კრაწაშვილებისაგან; ს. ხონიდან: ხონის ხე-ტყის ქარხნის მუშათა მონდობილებით ერან გეგეჭკორისაგან; სამტრედიიდან—გაზეთის დამტარებელ ვანო კროვეიშვილისაგან; შამღუხიდან—მუშა ოფონიეშვილისაგან; ბათომიდან—ბათომის საკანდიტეროების მუშების მონდობილებით ნოე ცინცაბაძისაგან; პოლიტიკური ტუსაღების ერთი ჯგუფისაგან შემდეგი შინაარსისა: „პოლიტიკურების ერთი ჯგუფი, ძვირფას ამხანაგ დეპუტატის სევერიანე ჯუღელის მოულოდნელი გარდაცვალებით თავზარდაცემულნი და გულდათუთქულნი ვაცხადებთ ჩვენ გულითად მწუხარებას და ვგლოვობთ მას, როგორც მსხვერპლს თავისუფლების სამსხვერპლოზე“. ხელს აწერენ: სოსო, შალვა, ალექსანდრე, არმენაკა, უშანგი, ცხო., გიორგი, ისონი, სოლომონ, ლადო, გიორგი, ივანე, გრიგოლი, მიხაკო, მარტანა, დავით, სანდრო, იოსებ, გიორგი, დათიკო, სანდრო, ამბაკო, მელიტონ, იონ, Афанасій, გრიგოლი, სილოვა ნ., ძმა, იოსებ, ალექსი, რუბენ, მიხაკო, დავით, ნზიძე.

ტფილისი, 14 აგვისტო.

„ზაკავკაზიე“-მ კვლავ წამოაყენა კითხვა დეპუტატების პასუხისმგებლობაზე ამრჩევლების წინაშე. ხალხის და დეპუტატების ერთმანეთთან დაახლოვება, მათ შორის მეტი სულიერი კავშირის დამყარება—აი ერთი თავსატეხი საგანი დღის. ხელმძღვანელ სფეროებს ეს არ მოსწონთ, მათი აზრით ასეთი დაკავშირება ხალხის და დუმის წევრების დიდათ მავნებელია საზოგადოებრივ მშვიდობიანობისთვის, რადგან ამით დეპუტატები ეცნობიან ხალხის ნამდვილ საჭიროებას და მის დაკმაყოფილებას მოითხოვენ. ამნაირათ, ბიუროკრატია, რომელიც იმათ ინტერესთა საუკეთესო ცოდნას იჩემებს, დაირღვევა. ამას გაურბიან მმართველებიც, რადგან ხალხთან საერთო არაფერი აქვთ. ცხადია, ამ მხრით დღეს-დღეობით გარდა კეთილი სურვილების გამოთქმისა, დიდი არაფრის გაკეთება შეიძლება, მარა სამაგიეროთ, ჩვენს ხელთაა მეორე საშუალება: თუ დეპუტატებს არ აძლევენ ნებას ჩვენამდე მოვიდენ და ანგარიში ჩაგვაბარონ, ხალხის ხმა მოისმინონ, მის საჭიროებებს პირდაპირ გაეცნონ, ხალხი თვით უნდა ეცადოს თავის საშუალებებით დეპუტატებს თავისი მდგომარეობის შესახებ მასალები მიაწოდოს.

ამ მხრით კი, დღემდე ჩვენში თითქმის არაფერი გაკეთებულა. ჩვენი ე. წ. „საზოგადოება“ ჩვენ დეპუტატებს ალმაცერი თვალით უყურებს და მათთვის ხელის გაწოდებას და ცნობების მიწოდებას თითქმის ერის ინტერესების ღალატათ თვლის. მართალია, ეს მხოლოდ საქმეს ვნებს, მარა ამას ღიდათ არავინ დაგიდევს, ხალხის ფართო მასსა კი, დეპუტატებს მაშინ იგონებს, როცა მას რაიმე განსაკუთრებული გასაჭირი დაადგება, ან ციმბირი ცოლის, ან ეგზეკუციის სუსხი შეაწუხებს. ამ შემთხვევაშიაც მათი მიმართვა—ეს დახმარების, შველის თხოვნაა—მინისტრთან გვიშუამდგომლეთ ეს უბედურება თავიდან აგვაშორეთო. ჩვენ, რასაკვირველია, წინააღმდეგი არა ვართ ასეთი მიმართვის, შეიძლება მან ზოგჯერ გამონაკლ შემთხვევაში რაიმე მცირე შეღავათი მაინც მისცეს მთხოვნელთ, მარა განა ესაა ჩვენი საჭიროებების აღნუსხვა? ესაა არჩეულ დეპუტატებისთვის მათ მუშაობაში რაიმე ხელის შეწყობა? რასაკვირველია, არა.

საჭირო კია, თვით ხალხმა არა თუ თვალყური ადევნოს თავის დეპუტატებს და საერთოთ მთელი დუმის მოქმედებას, არამედ ყველა საშუალებებით, რომელიც კი მათ ხელშია, ეცადოს დუმის საკანონმდებლო მოღვაწეობაზე თავისი გავლენა იქონიოს. ეს აზრი არა ერთხელ გამოთქმულა ჩვენს გაზეთში, მარა მის განსახორციელებლათ დღემდე არაფერი გაკეთებულა. ამიტომ ჩვენ ზედმეტათ არ მიგვაჩნია ერთხელ კიდევ მოვაგონოთ საზოგადოებას ეს ანბანური ჭეშმარიტება. დეპუტატების მუშაობა მხოლოდ მაშინ შეიძლება ნაყოფიერი იქნეს, როცა მას თვით ხალხი აძლევს ძალას. უმოქმედობა, უძრაობა საზოგადოებისა აბატონებს და ათარეშებს [illegible]ვიჩებს. ხალხის მოთხოვნილებები კი, სრულიად უყურადღებოთ რჩება. დროა ასეთ მდგომარეობას ბოლო მოეღოს, დროა ინდიფერენტიზმი თავიდან მოვიშოროთ და საქმეს შევუდგეთ. განა ცოტა საჭიროებები აქვს ჩვენს სოფელს? განა ცოტა უკულმართობა ტრიალებს ქალაქებში? ყველა ამათი აღნუსხვა, ყველა ამ საჭიროებების დაწვრილებით აღნიშვნა და დეპუტატებისთვის მიწოდება—ეს მათი სამუშაოს დიდი განაყოფიერების ხელის შემწყობი იქნება. განსაკუთრებით საჭიროა ამას ყურადღება მიაქციონ იმ ინტელიგენტებმა და შეგნებულმა ელემენტებმა, რომელნიც სოფლათ ცხოვრობენ და რომელთაც ხალხის ინტერესების დაცვა გულით სურთ. ასეთმა მუშაკებმა დღეს თავიანთი მოქმედების ერთ მთავარ მიზნათ უნდა დაისახონ, ერთი მხრით დეპუტატებს გააცნონ ხალხის მდგომარეობა, მეორე მხრით ეცადონ ხალხს დაწვრილებით გადასცენ ის, რაც სახ. დუმაში ხდება. ხალხი დღეს ბანდათან მეტის ინტერესით ემსჭვალება პოლიტიკურ დაწესებულებათადმი და ამ ინტერესის გაღვივება, მისი დაკმაყოფილება—ეს ერთი მთავარი საქმეა ჩვენი სოფლის მუშაკებისა.

ადგილობრივი პრესა

„დროება“ თავს იმართლებს, მე კლასობრივი ბრძოლის სხვადასხვაობაზე არაფერი მითქვამს, ჩვენ ვიცით, რომ კლასიური ბრძოლა ერთნაირიაო. არც ისეთი გულმავიწყობა შეიძლება.

ორი დღის წინეთ სწერდით: „ჩვენ ყოველთვის აღვნიშნავდით ხოლმე, რომ დესაც ს.-დემოკრატები კლასიურ ბრძოლას ისე აწარმოებდენ, თითქოს დიდ სამრეწველო ცენტრში ყოფილიყვენ“.

განა აქედან არ სჩანს, რომ კლასობრივი ბრძოლა ყველგან ერთნაირი არ ყოფილა თქვენის აზრით? განა ეს სიტყვები იმას არ ნიშნავენ, რომ თქვენი შეხედულებით მსხვილ სამრეწველო ცენტრებში სხვანაირი კლასობრივი ბრძოლა ყოფილა და წვრილ მრეწველობის ცენტრში სხვანაირი? ახლა ირწმუნებით, კლასიური ბრძოლა ყველგან ერთნაირიაო. თუ ასეა, ან წინეთ არ უნდა გეკიჟინებიათ ეს ადგილობრივ ს.-დემოკრატებისთვის, ან ახლა აღარ უნდა გევარებიათ; ასეთი აზრთა რყევა კი ვერაფერი საქებურია; თქვენ სწერთ, სოციალდემოკრატია სხვაა და მუშათა კლასი სხვაა, მარა ესეც ვერას თავის მართლება ერთი იმიტომ, რომ შვეციის მუშათა განსაცვიფრებელ ბრძოლას სწორეთ ის საერთაშორისო იდეალებით გატაცებული იქაური სოციალდემოკრატია აწარმოებს, როგორც ჩვენში ჩვენებური აწარმოებდა. ამიტომ მათი მოწონება ეს იქაური სოციალდემოკრატიის მოწონებაა და აქაურები რათ უნდა ვაგინოთ მათ გაკვალულ გზაზე სიარულისთვის? ბოლოს და ბოლოს „დროება“ მაინც თხოულობს ადგილობრივ სოციალდემოკრატიისაგან განსხვავებულ ბრძოლას, ეროვნული დაჩაგვრისაგან ერის დაცვას და უკიჟინებს: თქვენ სწორეთ ამას არ იცავთო.

„შვეციაში მუშებს მხოლოდ ერთათ ერთი საბრძოლველი აქვთ—სოციალურ სამართლიანობის დამყარება. ისინი ეროვნულ ჩაგვრას არ განიცდიან და ამიტომ მათ თავისუფლათ შეუძლიათ მთელი თავიანთი ძალ-ღონე მარტო ამ ბრძოლას შეალიონ. ჩვენში კი, სადაც სოციალურ უსამართლობას ზედ ეროვნული უსამართლობაც ერთვის, მარტო კლასიურ ბრძოლის წამოყენება წინ და შეგნებული დაჩრდილვა ეროვნული ინტერესებისა თვით ხალხის კეთილ-დღეობისათვის საზარალო ხდება. ჩვენებურმა სოციალდემოკრატებმა კი, სრულიად დაჩრდილეს

გაიხსნა ახალი

თფილისის

კერძო სამკურნალო

ღია ყოველდღე მოსიარულე ავადმყოფთათვის. ვაჟხლის ქ., № 8; ს. ენფიანჯიანცისა (ტელეფონი № 695)

[illegible]

ექიმი

თ. მთავრიშვილის

[illegible]

„ქუთაისი“

[illegible]

აბასთუმანში

[illegible]

მმართებლობის პროგიმნაზია ქალთათვის დაბ. ხონისა (ქუთ. გუბერნია.)

აცხადებს ამით, რომ გამოცდა მისაღებ[ა]თ მოსამზადებელ, პირველ, მეორე და მესამე კლასში დანიშნულია მარიამობისთვის 25, 26, 27, 28 და 31 რიცხვებში. (2—2)

დ. სა ტრამვაიში

კვირას, 16 მარიამობისთვის

[illegible]

«ИЗЪ ЛЮБВИ КЪ ИСКУССТВУ»

[illegible]

„ПО РЕВИЗІИ.“

[illegible]

„ქუჩისა მგზის“

[illegible] II.

[illegible] III.

დასაწყისი საღამოს 8 საათ.

[illegible]

გართობა

голубой бантъ

водевиль въ 1 дѣйст. А. П. Чехова

ცეკვა

[illegible] 2 მ. 30 [illegible]

დასაწყისი საღამოს 8½ საათზე.

ეროვნული ინტერესები, უმალ, ვინც კი ეროვნულ ინტერესების დაცვას საჭიროთ ხედავს, „შოვინისტებათ“ მონათლეს და ეროვნული მისწრაფება დაუპირისპირეს კლასიურ ბრძოლას, როგორც სრული მისი წინააღმდეგობა. აი, ეს მიგვაჩნია ჩვენ სოციალდემოკრატების შეცდომათ. თავისუფალ სახელმწიფოებში მუშა ხალხს შეუძლიან მხოლოთ კლასიური ბრძოლა აწარმოვოს, ჩვენში კი, მარტო კლასიური ბრძოლა შეუძლებელია. ამის აღიარება, თქმა არ უნდა, „ეროვნულ ხასიათის ბრძოლის“ აღიარებას არ ნიშნავს“.

არც ესაა მართალი. ჩვენებური სოციალდემოკრატია ეროვნულ ინტერესების დაჩრდილვას კი არ ცდილობს, არამედ მის სისწორით დაცვას და გამოხატვას, მარა სწორეთ იმით განირჩევიან, რომ კლასიურ ბრძოლას არ უარ-ყოფენ ეროვნული ინტერესების სახელით და კლასთა ჰარმონიას არ ქადაგებენ და ეროვნულ კითხვაშიაც იმავე კლასობრივ თვალსაზრისს ატარებენ. აქაც ბურჟუაზიას და სხვა გაბატონებულ კლასებს — პროლეტარიატს უპირდაპირებენ. ამიტომ ჩვენ ეროვნულ ბრძოლას და კლასიურ ბრძოლას ერთმანეთს კი არ ვუპირდაპირებთ, არამედ ბურჟუაზიის ნაციონალისტურ მისწრაფებებს. თქვენ კი, სწორეთ ეს გეჩვენებათ ეროვნული ინტერესების დაჩრდილვათ და უყურადღებოთ დატოვებათ, მარა ეს იმის ბრალია, რომ თქვენი შეხედულება სწორეთ ბურჟუაზიული ეროვნული ინტერესების გამომხატველია.

დეპეშები

(პეტერბურგის დეპეშათა სააგენტოსაგან)

13 აგვისტო.

სპარსეთი.

თეირანი. რუსეთის და ინგლისის მეგობრულ რჩევის წინააღმდეგ შაჰის მთავრობამ უარი სთქვა საყოველთაო ამნისტიაზე, ვითომ უწესოების აღმოსაფხვრელათ. უარი უთხრა აგრეთვე დაესწრონ მისიის დელეგატები სასამართლოში იმ პირთა პროცესებზე, რომლებიც ბესტში სხედან, რადგან ამაში ხედავენ ახალ მთავრობისადმი უნდობლობის გამოცხადებას. მისიებმა სხვა ზომებს მიმართეს და დაბეჯითებით მოითხოვენ ამნისტიას.

კაზაკთა ბრიგადის ორი ასეული იგზავნება თავრიზში და თითო შირაზში და რეშტში.

ლონდონი „ტაიმს“ დეპეშით ატყობინებენ თეირანიდან, რომ კეურბანიდან 50 მილზე, სოფელში რვაასმა ყაჩაღმა ალყა შემოარტყა კოშკს, სადაც თავი შეაფარეს მცხოვრებლებმა.

ლონდონი. რეიტერს ატყობინებენ თეირანიდან, რომ გაზეთ „მეჯლისი“-ს სიტყვით ზილლი-სალთანემ აღუთქვა შეიტანოს ნაციონალისტთა ფონდის სასარგებლოთ საასი ათასი თუმანი.

საზღვარ-გარეთ

ბეტენი. ჰაერონავტთა გაჯიბრებაზე დასასწრებლათ მოვიდენ ფალიერი მეუღლითურთ, ბრიანი, ფოსტის მინისტრი მილიერანი და სამხედრო მინისტრი.

სოფია. შიპკაზე ბრძოლის დღის სახსოვრათ დიდის ამბით გახსნეს ძეგლი რუშჩუკში. ძეგლი გახსნეს მეფე ფერდინანდის წარმომადგენლებმა, მინისტრებმა, უმაღლესმა პირებმა და სხვებმა. წარმოითქვა მრავალი სიტყვა.

პარიზი. გავასს ატყობინებენ ტანჟერიდან, რომ მაროკოს ტახტის პრეზიდენტი როგი ტყვეთ წაიყვანეს. 24 მისი მომხრე მოკლეს. როგის დაჭერის გამო ტანჟერში დღესასწაული გამართეს.

რუსეთი

ტერიოკი. მოვიდა სამასი წევრი „რუსთა კავშირისა“, მაგრამ, რადგან სასამართლოს დარბაზში ადგილი არ იყო, ცოტანი შეუშვეს შიგ. სხდომის გახსნისას სასამართლომ დაადგინა ფორმალურ მიზეზების გამო დაითხოვოს ბულაცელი, როგორც დუბროვინის რწმუნებული და ზარუდნი, როგორც გერცენშტეინის ქვრივის რწმუნებული. შემდეგ ბულაცელმა მიიღო მონაწილეობა პროცესში, როგორც იუსკევიჩ-კრასკოვსკის რწმუნებულმა.

პერმი. სახელმწიფო საბჭოს წევრათ აირჩიეს კამენსკი, მრეწველი.

ტულა. სამოსწავლო წლის დასაწყისში აქ იხსნება ქალთა საოსტატო სემინარია.

ადესა. გუშინ აღლუმის დროს უეცრათ გასკდა მარტო წამლით გატენილი ყუმბარა. მძიმეთ დაიჭრა ორი ბორბამედირი, მოკვდა ფეიერვერკერი.

რიაზანი. რანონბურგის მაზრის სოფელ პიტელინში მოკლეს პოლიციის ურიადნიკი.

ხარბინი. ჩინელ სტუდენტთა საზოგადოებამ იაპონიაში, ადგილობრივ ჩინურ გაზეთს წერილი გაუგზავნა, რომლითაც აცხადებენ, რომ, რადგან იაპონიამ მუკდენ-ანდუნის გზის შესახებ ძალა იხმარა, ერთათ ერთ მშვიდობიან ბრძოლის საშუალებათ მათ წინააღმდეგ სცნობენ იაპონიის გზის და საქონლის ბოიკოტს. ბოიკოტის საქადაგებლათ საზოგადოებამ გამოგზავნა ემისარები.

ნიჟნი-ნოვგოროდი. სადღესასწაულო პარაკლისის გადახდის შემდეგ გუბერნატორმა გახსნა სავაჭრო შუამავლთა სიეზდი.

გუშინ მოხდა ჩხრეკა და დატუსაღება ნიჟეგოროდის ს.-დემოკრატიულ ორგანიზაციის წევრებისა. აღმოაჩინეს დასაბეჭდათ გამზადებული აუარებელი მასალა და პროკლამაციები.

ყაზანი. „ტრეტია გორა“-ს ქუჩაზე მძარცველები თავს დაესხნენ საწვრიმალონის დუქანს. პოლიციელები დაედევნენ. მოხდა შეტაკება. სროლის დროს ერთი მძარცველი, მეორე დაიჭირეს.

ტომაშოვი. ბარატკის ქარხანას ცეცხლი გაუჩნდა. ზარალი 50,000 მანეთამდეა.

ტერიოკი. ისევ დაიწყო გერტენშტეინის მკვლელობის საქმის გარჩევა. დილით ჩვენება მისცა იუსკევიჩ-კრასკოვსკიმ, რომელიც კატეგორიულათ უარს ყოფს კავშირის მებრძოლ რაზმის არსებობას და ამტკიცებს, რომ იარაღი მხოლოდ თავის დასაცავათ ქონდათ. მან განაცხადა, რომ გერცენშტეინის მკვლელობის შესახებ არაფერი იცის.

რიაზანი. ნეჟინის პოლკის აღლუმის დროს თოფით მოკლეს უნტერ-აფიცერი. ბოლხოვსკის და ზარაისკის პოლკების აღლუმზე დაიჭრა ორი სალდათი.

ტერიოკი. სხდომის განახლების შემდეგ წაიკითხეს ლარიჩკინის ჩვენება, რომელიც მას ლენსმანმა ჩამოართვა. ლარიჩკინმა სასამართლოს წინაშე აღიარა თავისი ჩვენების სინამდვილე, სახელდობრ ის, რომ კაზანცევმა, პოლოვნევმა, იუსკევიჩ-კრასკოვსკიმ, კაზარინოვმა და მან, ფულები აიღეს და მოვიდენ ტერიოკში გერცენშტეინის მოსაკლავათ, მაგრამ მკვლელობაში მას მონაწილეობა არ მიუღია. გერცენშტეინი მოკლა კაზანცევმა, ლარიჩკინი მაშინ მივიდა, როცა ის სასიკვდილოთ დაჭრილი მიწაზე იყო წაქცეული. შემდეგ ლარიჩკინმა განაცხადა, რომ იუსკევიჩ-კრასკოვსკი, აძლევდა მას და კავშირის სხვა წევრებს, გერცენშტეინის, ალადინის და სახელმწიფო დუმის სხვა წევრების ფოტოგრაფიულ სურათებს, ხოლო პოლოვნევმა ერთხელ აჩვენა მას გერცენშტეინი და გაუპირდა მისი მოკვლა. დიდი კამათი გამოიწვია ბულაცელის შუამდგომლობამ შეეკითხათ მის მიერ წამოყენებულ მოწმეებისთვის, მაგრამ რადგან მოწმეებს საბუთები არ ქონდათ, რომ ისინი პასუხის გებაში არ ყოფილან, სასამართლომ უარი უთხრა, აგრეთვე უარი უთხრა სასამართლომ ბულაცევს იუსკევიჩ-კრასოვსკის თავმდებობით განთავისუფლებაზე. საღამოს რვა საათზე სასამართლომ დაადგინა საქმის განხილვა გადაიდოს 9 სექტემბრისთვის და დაავალოს დუბროვინს პირადათ გამოცხადდეს სასამართლოში, წინააღმდეგ შემთხვევაში ძალათ მოიყვანენ. დაავალეს აგრეთვე გერცენშტეინის ქვრივს გამოცხადდეს სასამართლოში ან თვითონ, ან მისი რწმუნებული და მოწმეები და მოიყვანონ სასამართლოში იუსკევიჩ-კრასკოვსკი და ლარიჩკინი.

ხ ო ლ ე რ ა.

პეტერბურგი. დღე და ღამეში ხოლერით ავათ გახდა 25, მოკვდა 9, ავათ 341.

კოსტრომა. კოსტრომის მაზრაში ხოლერით ავათ გახდა 1.

რიგა. ავათ გახდა 1.

ტვერი. 2 აგვისტოდან 8-მდე კორჩევსკის მაზრაში ავათ გახდა 21, მოკვდა 12. ვიშნევოლოცკის მაზრაში—3, მოკვდა 2, ნოვოტარჟოვის მაზრაში—1.

ხარკოვი. ლებედინის და იზიუმის მაზრებში ხოლერის ნიშნებით ავათ გახდა რამდენიმე კაცი.

უკანასკნელი ფოსტა

ოსმალეთი

კრიტოსის საკითხი. „რეჩის“ სიტყვით, საბერძნეთის უკანასკნელ ნოტას დიდი აღელვება გამოუწვევია ოსმალეთში. ხმები დადის, რომ ოსმალეთი უკან დაუბრუნებს საბერძნეთს უკანასკნელ ნოტას და თავის ელჩს უკან გამოიწვევს ათინიდანო. პეტერბურგის დიპლომატიურ წრეებში არ მალავენ, რომ კითხვა ფრიად გართულდა. იმავე წრეებში ამტკიცებენ, რომ ოსმალეთის მთავრობამ დოკუმენტალურათ დაამტკიცა, რომ საბერძნეთის აფიცრები აგიტაციას ეწეოდენ კრიტოსზე. ასეთსავე პროპაგანდას ეწეოდენ საბერძნეთის კონსულები, რომლებიც პროპაგანდასთან ერთად ინსტრუქციას აძლევდენ სოფლის სამღვდელოებას და მამასახლისებს. კუნძულზე დაიწყო არეულობა, რამაც კიდევ უფრო გაართულა მდგომარეობა. ბევრი იმ აზრის არის, რომ საქმეში გერმანია ჩამოერევა და კრიტიკულ მომენტში საბერძნეთს გაუწვდის დახმარების ხელსო. თუ რომ დამტკიცდა, რომ კრიტოსზე მომხდარ მანიფესტაციაში მონაწილეობა მიიღო ბერძნების აფიცრებმა, მაშინ დიპლომატიური დამოკიდებულების შეწყვეტა აუცილებელიაო.

ფერდინანდ. ტიტულის ცნობა. პორტამ, როგორც იქნა, გადასწყვიტა იცნას ბოლგარიის კაროლის ახალი ტიტული.

სპარსეთი.

რა ხდება თეირანში. 13 აგვისტოს ქალაქში მრავალი განცხადებები გააკრეს, სადაც ნათქვამია, რომ მალე ახალი გაზეთი გამოვა, რომელიც მიზნათ ისახავს ხალხის ინტერესების დაცვასო.

ზილლი სალთანემ 40,000 თუმანი შესწირა ხაზინას და მით ნება მიიღო თავისუფლათ გავიდეს სპარსეთის საზღვრებიდან. თავრიზის წინააღმდეგ მებრძოლმა ცნობილმა ეინ-უნდ-დოულემ თავის ნებით ასი ათასი თუმანი შეიტანა სახელმწიფო ხაზინაში.

ყოფილი შახის სპარსეთიდან გასვლა კიდევ გადადო. შახი ისევ რუსეთის საელჩოშია. საქმე ექს-შახის ქონების ახალი მთავრობის ხელში გადაცემის შესახებ ჯერ კიდევ არ დამთავრებულა.

შედგა ახალი რაზმი თავრიზში გასაგზავნათ; რაზმი ახალი გუბერნატორის განკარგულებაში იქნება.

რ უ ს ე თ ი.

სამრეწველო კრიზისი. ბახჩა-სარაიაში მუშაობა შესწყვიტა დიდმა ცემენტის ქარხანამ „ალმაზმა“. უკანასკნელი თვენახევრის განმავლობაში მუშებს, მხოლოდ ხელფასის ნახევარს აძლევდენ. დახურვის მიზეზი—უფულობაა. სევასტოპოლის საადმირალტესტვოს სახელოსნომ მუშაობა და მუშათა რიცხვი შეამცირა. კვირა-უქმეებს გარდა აღარ მუშაობენ შაბათობით და ორშაბათობით. კოვნოში, თუჯის ჩამოსასხმელ ქარხანაში მუშათა რიცხვი თითქმის სანახევროთ შეამცირეს. უსაქმოთ დარჩენილი მუშები ამერიკაში მიდიან.

საზაფხულო ფიქრები.

III

ბოდიშს ვიხდი, რომ ასეთ წვრილმანებზე გებაასებით, მაგრამ ეს წვრილმანები, თუ თქვენც დამეთანხმებით, კარგათ ახასიათებს საქმეთა ვითარებას.

არ შემიძლია ახლა არ აღვნიშნო შემდეგი გარემოებაც: ვიცი, მკითხველისთვის ეს გარემოება ახალს არას შეიცავს, მაგრამ არც სულ ახალ ამბებზე ლაპარაკი კმარა. საქმე იმაში გახლავთ, რომ რუსეთის მოქალაქეს აქვს ერთი საყურადღებო თვისება, მე ამ თვისებას უნდა ვუწოდო უვიცობა ანუ უმეცრება. მან საზოგადოთ ბევრი არა იცის რა და თუ რამ იცის, ისიც უფრო სხვა ქვეყნის და სხვა ხალხის შესახებ და არა იმ კუთხის შესახებ, სადაც თვითონ ატარებს რუსეთის მოქალაქის არა სასიქადულო სახელს. ამ სენით შეპყრობილია არა მარტო ასე წოდებული უბრალო უსწავლელი ხალხი, არამედ თვით ინტელიგენცია, ვაჭარი და სხვა.

ამ უვიცობის გამო ბევრს, მართლა გონია, რომ კავკასია ნამდვილი ქაჯთა ქვეყანაა. ერთი ოქტომბრისტი სერიოზულათ შემეკითხა ამას წინეთ: ბ. ჩხეიძე, ჩემი ძმის წული კავკასიაში აპირებს წასვლას და რას იტყვით? ხომ მართლა დიდი საფრთხე არ მოელისო? რა საფრთხე უნდა მოელოდეს, შევეკითხე მე? როგორ რა! იქ ხომ კაცის კვლა ჩვეულებრივი ამბავიაო. ნუ დაივიწყებთ, რომ ეს ოქტომბრისტი პროფესორია და მასთან, მეტათ ცნობილი თავის წრეში. ამისთანები მესამე დუმაში არა ერთია.

წარმოიდგინეთ ახლა ასეთი აუდიტორია და ტრიბუნაზე ტიმოშკინი. ნუ გეშინია ეს არც გაწითლდება, არც წარბს შეხრის და მთელ დუმას ასეთ სურათს გადაუშლის თვალ წინ: ვთქვათ, როცა აქ ერობაზე იქნება კამათი. აბა, რათ უნდა კავკასიას ერობა? ერობამ უნდა შკოლების საქმე მორთოს, მაგრამ კავკასიელებს რათ უნდათ შკოლა, როცა ას კაცში ოთხმოცდაათი ჯერ კიდევ ტყეში ცხოვრობს! ერობამ უნდა წარმართოს საავათმყოფოების და სხვა ასეთი დაწესებულებათა საქმეები, მაგრამ რათ უნდა კავკასიას საავათმყოფოები ან ექიმები, როცა კავკასიაში ავათმყოფს დაუყოვნებლივ კლავენ და სჭამენ! რათ უნდა კავკასიას ერობა!

როცა მემარჯვენეებს დუმაში შემოქონდათ შეკითხვა კავკასიის შესახებ, ისინი სხვათა შორის დუმის უვიცობაზე ამყარებდენ თავის იმედებს: ისინი დაჯერებული იყვენ, რომ მათ ზღაპრებს კავკასიის შესახებ ბევრი დაიჯერებდა. მართალია, ეს იმედი ძალზე გაუცრუვდათ შავრაზმელებს და მიაღწიეს იმას, რასაც გაურბოდენ. ასე მოხდა ეს ამბავი იმიტომ, რომ შავრაზმელთა მოპირდაპირეთ ხელში ქონდათ ცოტათ თუ ბევრათ შემუშავებული ცნობები. უამისოთ მოკავშირენი ბევრს დააჯერებდენ, რომ ქართველ-სომხებ-თათრები ისე გამსჭვალული არიან რუსეთის ხალხის ზიზღით და მძულვარებით, რომ დღეს თუ ხვალ კავკასიიდან სადღაც გადიხვეწებიან. ან და ყველა რუსებს ჯვარზე აცმენ.

გარდა ამისა, არ უნდა დავივიწყოთ შემდეგიც: კარგათ იცით, რომ კანონ-პროექტი უბრალო მოხსენება არ არის, თითოეული მუხლი, თითოეული აზრი კანონ-პროექტის, როგორც მომხრისაგან ისე მოწინააღმდეგისაგან მოითხოვს დარღვევა გნებავთ მისი თუ დაცვა, შეურყეველ საბუთს, ათასგვარ ცნობას. ეს საჭიროა როგორც კომისიაში, ისე დუმის საერთო სხდომაზე.

წარსულ წელს სათვითმართველო კომისიაში ირჩეოდა კანონ-პროექტი სტავროპოლის ერობის შესახებ და საქმე შეჩერდა, რადგან ზოგიერთ კითხვაზე რომელიც გზა და-გზა აღმოჩნდა დაწვრილებითი ცნობების უქონლობის გამო პასუხის გაცემა შეუძლებელი შეიქნა.

ჩვენ შეძლების და გვარათ გავეცანით რა ითქვა ახლო ხან კავკასიის ერობის შესახებ. ზოგიერთი მეტათ აადვილებენ საქმეს. ასეთების აზრით დაწვრილებითი ცნობები ახლა საჭირო არ არის, მოგვცეს ახლა მთავრობამ რასაც მოგვცემს, დაწვრილებითი ცნობების შეკრებას კი მერმე შევუდგეთო.

ასეთი შეხედულება ჩვენი აზრით ყოვლათ შეუწყნარებელია. ვთქვათ, თქვენ დასჯერდით იმას, რასაც გაჩუქებს მთავრობა, ნუ თუ გგონიათ, რომ ამით ყოველგვარ დაბრკოლებას გადალახავთ? სულაც არა. ნუ დაივიწყებთ, რომ თვით მთავრობის კანონ-პროექტის მოწინააღმდეგეებიც ბევრი გამოჩნდება დუმაში. ერთხელ კიდევ გაიხსენეთ, რომ მთავრობის კანონ-პროექტში ყარსის თვითმართველობის შესახებ რუსების კურია არ ყოფილა. ამიტომაც, როგორც მოგეხსენებათ, ოქტომბრისტები წინააღმდეგი გახდენ ამ კანონ-პროექტის, დააბრუნეს უკან და ისედაც მახინჯი კიდევ უფრო დაამახინჯეს. როგორ ფიქრობთ, მთავრობამ ძალიან დაიცვა თავისი კანონ-პროექტი და ძლიერ გაუმკლავდა ოქტომბრისტებს? სრულიათაც არა. პირიქით, მან კვერი დაკრა მახინჯი კანონის დამახინჯებას და მადლობაც უთხრა ოქტომბრისტებს. პიროვნების ხელშეუხებლობის კანონი მთავრობის მიერ შემოტანილი ოქტომბრისტების წყალობით გოლოლობოვების და ტენიშევის თანაშეწევნით ნამდვილი რეაქციის ნაღვრდალი გახდა. ასეთ მაგალითებს რამდენიც გნებავთ იპოვით მესამე დუმის ცხოვრებაში. მიუმატეთ ამას ისიც, რომ ჩვენ ორი მთავრობა გვყავს: ერთი კავკასიაში; წარმოადგენს თავის კანონ-პროექტს; მეორე პეტერბურგში: ის თავისებურათ შეკაზმავს კავკასიის მთავრობის კანონ-პროექტს.

ერთი სიტყვით, როგორც უნდა შეატრიალოთ საკითხი, სულ ერთია. თუ გნებავთ საქმეს ანგარიში გაუწიოთ საჭიროა დაწვრილებითი ცნობები ადგილობრივი პირობის შესახებ, მით უმეტეს, რომ ვერასოდეს ბიუროკ. ერობას ვერ შეურიგდება ის, ვისაც უნდა, რომ ამ ინსტიტუტმა ჩვენში ოდნავი სამსახური მაინც გაუწიოს ხალხს; ბიუროკრატ. კი, ამის ჯავრი არც აქვს და არც ექნება. მას თავის საქმე აწუხებს და ერობასაც ისე მოაწყობს, როგორც მას მოუხდება.

ჩვენ ზემოთ აღვნიშნეთ, თუ რას უნდა ემსახურებოდეს ქვეყნის გამგეების აზრით ერობა. კავკასიაში ერობა მათი აზრით სხვათა შორის უნდა სთესდეს შურს და განხეთქილებას იქაურ ერთა შორის.

მეორე საკითხი, რომელსაც დიდი კავშირი აქვს ასეთ მიზანთან არის კავკასიაში გადასახლების საკითხი. რომლისაც ქვეყნის გამგენი და მათი დახმარებით რუსეთის თავად-იზნაურობა შიდა რუსეთიდან გლეხებს ერეკება ციმბირში დასასახლებლათ, აქ ერთი მიზანია: მათ უნდათ უკმაყოფილო გლეხ-კაცობა თავიდან მოიცილონ და შორეულ ქვეყანაში ჩაბან. დეპუტატმა მარკოვმა ეს პირდაპირ აღიარა, როცა ლაპარაკი იყო დუმაში ამურის რკინის გზის შესახებ. როცა შიდა რუსეთიდან გლეხებს ასახლებენ კავკასიაში, აქ პირველ მიზანს ემატება მეორე: ქვეყნის გამგეებმა ძლიერ კარგათ იციან, თუ რა სივიწროვეა მიწის კავკასიაში. ჯერ ადგილობრივი მცხოვრებიც იხრჩობა ამ სივიწროვის გამო; ასეთი მდგომარეობა ადგილობრივ მცხოვრებთა შორის ამწვავებს განწყობილებას, მაგრამ ამას არ კმარობენ. უნდათ კიდევ უფრო გაამწვაონ ეს დამოკიდებულება. ამიტომაც აქეთ ერეკებიან გალატაკებულ, სიცოცხლე გამწარებულ ხალხს შიდა რუსეთიდან.

ამ რიგათ, კავკასიის „კოლონიზაციაც“ ერთი იმ კითხვათაგანია, რომელსაც დღევანდელ შინაურ პოლიტიკაში დიდი ადგილი უჭერია. ამიტომაა, რომ მესამე დუმა ძალზე შეხურდება ხოლმე, როცა ამ კითხვის ჯერი დგება. ამ დროს ტიმოშკინების საზარელი ღმუილი მოისმის ტრიბუნიდან და ყვავ-ყორნები მარჯვნიდან ჩხავიან, მაგრამ საქმე პურიშკევიჩ-ტიმოშკინებით და მისი თანამოაზრეებით არ თავდება; რამდენათაც კავკასიის კოლონიზაციას მიზნათ აქვს რუსიფიკატორული მიზანი, მემარჯვენეებს არ ჩამოუვარდებიან ოქტომბრისტები მემარცხენე კაპუსტინამდე, ეს ცხადათ დაამტკიცეს მათ არა ერთხელ და მაგალითების მოყვანა საჭირო არაა მით უმეტეს, რომ ეს თავის-თავათაც ცხადია.

როგორც ყველა სხვა ადგილობრივ კითხვებში ასეთი საქმის მდგომარეობა კიდევ უფრო მწვავდება და უარესდება მით, რომ დუმა აქაც მოკლებულია საქმის ცოდნას ამ საკითხში. რუსიფიკატორების ლეიტ-მოტივი, უმთავრესი საბუთი ასეთია: „კავკასიაში მიწა ბევრია, კავკასიის მიწა უნოყიერესია“; ამას იმეორებს ყველა, სულ ერთია ყოფილა ამის მოლაპარაკე კავკასიაში, თუ არ ყოფილა, წაუკითხავს რამე ამ საგნის შესახებ, თუ არა. წელს ოფიციალური საბუთებით ხელში დაამტკიცეს კავკასიის დეპუტატებმა, რა უდიერათ ეკიდება მთავრობა ადგილობრივ მცხოვრებთ, როგორ ერეკება მათ მამა-პაპეული სამოსახლოებიდან და მათ ადგილზე ასახლებს შუა გუბერნიებიდან ძალათ გამორეკილ ხალხს, მაგრამ როცა უსირცხვილო მოპირდაპირესთან გაქვს საქმე, საჭიროა მეტი ფაქტი, მეტი ცნობა, საჭიროა გარემოების სავსებითი სურათი გარდაიშალოს, რომ ცოტათ თუ ბევრათ მიუდგომელმა მსმენელმა ჭეშმარიტი შეხედულება შეადგინოს. რა სურათებს არ ხატავდენ შარშან საინტენდანტოს სამეფოდან. მიუხედავათ ამისა წელს მთავარი ინტენდანტი ბ. პოლიაკოვი წარმოუდგენელი სიმშვიდით და კმაყოფილებით ამტკიცებდა: რას ბრძანებთ, ბატონებო, ვინ ჩვენ, ვინ ასეთი საქმეები! რა ვუყოთ, თუ ათასში ერთი ან ორი ხელუკუღმართი გამოერევა და სულს წასწყმედს. საზოგადოთ კი, ქრთამს ღმერთომა გვაშოროს. ყველა, გარდა მეტათ გულუბრყვილოსი და ჰკუა მხიარულისა დარწმუნებულია, რომ საქმეს ვერც გარინი უშველის. რა ცნობაც უნ-

ახალი გადასახადი. „ნ. ვრ.“ სიტყვით, დეფიციტის დასაფარავათ, ფინანსთა მინისტრს ახალი გადასახადების პროექტი შეუმუშავებია. გადასახადების პროექტი უკვე განუხილავს და მიუღია მინისტრთა საბჭოს. პროექტს დუმას და სახ. საბჭოს წარუდგენენ.

კურსები პოლიციელებისათვის. „ნ. რუს.“ სიტყვით, შინაგან საქმეთა სამინისტრო იმუშავებს პოლიციის რეორგანიზაციის პროექტს. მინისტრის ამხ. კრიჟანოვსკის აზრით პოლიციელები მეტათ მოუხეშავი და უწვრთნელნი არიან, ამიტომ საჭიროთ მიაჩნია პეტერბურგში დაარსებულ იქნას პოლიციელთა კურსები.

სასჯელის შემსუბუქება. ამას წინათ, მეორე დუმის წევრს პიანიხს, სამხედრო სასამართლომ გლეხთა კავშირში მონაწილეობისთვის ჩამოხრჩობა გადაუწყვიტა. ასეთმა სასტიკმა განაჩენმა აღელვება გამოიწვია პროგრესიულ ელემენტებში. პეტერბურგში მყოფმა პირველი ორი დუმის დეპუტატებმა მიმართეს ხომიაკოვს, შუამდგომლობა აღძრას სასჯელის შემსუბუქების შესახებ. ხომიაკოვმა დეპეშით სთხოვა კიევის სამხედრო ოლქის უფროს სასჯელის შემსუბუქება. შედეგი ჯერ არ იციან. თუ რომ ხომიაკოვს შუამდგომლობა უყურადღებოთ იქნა დატოვებული, მაშინ ყოფილი დეპუტატები ხელმწიფეს მიმართავენ იმავე თხოვნით.

ლოპუხინის გაგზავნა. ლოპუხინს სასჯელის პატიებაზე, გაზეთების სიტყვით, უარი უთხრეს. 15 აგვისტოს მას ციმბირში გზავნიან. ლოპუხინს თან ცოლ-შვილიც მიყვება.

„სოიუზნიკები“ ტერიოკში. ფინლიანდიის ახალგაზდობამ გადასწყვიტა, რომ თუ ვინცობაა, „სოიუზნიკები“ 12 აგვისტოს, გერცენშტეინის საქმის გარჩევის დღეს „სკანდალის“ მოხდენას განიზრახავენ, ყოველივე საშუალებით ხელი შეუშალონ. მთავრობამ უბრძანა ფინლ. სადგურის ჟანდარმერიას, რომ „სოიუზნიკები“ რკინის გზით არ გაუშვან ტერიოკში. „სოიუზნიკებმა“ გადასწყვიტეს დიუნს მოუარონ და იქიდან მივიდნენ ტერიოკში.

ისპანია

ისპანიის ჯარი მაროკოში. გაზეთები ანგარიშით ისპანიას ამ ჟამათ მაროკოში 30,000 ქვეითა ჯარი ყავს, 1,400 ცხენოსანი, თექვსმეტი საველე ზარბაზანი აქვს, და ორმოცი სამთო. აქ ნაანგარიშევი არ არის მელილიის ციხე—სიმაგრის არტილლერია. მოელიან კიდევ ერთ პოლკს. კაბილებს კი თავის მხრით 60,000-მდე მეომარის გამოყვანა შეუძლიათ, რომელთა სამი მეოთხედი თანამედროვე ევროპიელი თოფ-იარაღით არის შეიარაღებული.

კაბილების იერიში. მელილიიდან ლონდონის გაზეთებს ატყობინებენ: ისპანელების უმოქმედობის გამო, კაბილებმა გადასწყვიტეს თვით მიიტანონ იერიში ისპანელებზე. კაბილებს მაშველი ჯარიც მოუვიდათ. წინა პოზიციებზე შეუწყვეტელი შეტაკება მოხდება. კაბილებმა მშვენივრათ შეისწავლეს ევროპიელი სამხედრო ტეხნიკა. ამზადებენ ყუმბარებს, ავსებენ წამლით, მინებით, თიხის ბოთლებით, სდებენ შიგ აკიდებულ ფითილს და გაისვრიან ხოლმე ისპანელების ლაგერში.

საზღარ-გარეთ.

გაფიცვა შვეციაში. ხრისტიანიის პროგრესიული წრეები მოითხოვენ, რომ ორივე მხარემ შეძლებისდაგვარათ ერთი-მეორეს დაუთმონ და მით გაფიცვას ბოლო მოუღონ. გეტერბერგში შტრეიხბეხერები გამრავლდენ. გაფიცულები მათ მუქარით ხვდებიან. ამ ნიადაგზე პოლიციას და გაფიცულებს შორის მოსალოდნელია შეტაკება მოხდეს. მთავრობას განზრახვა აქვს თუ შეტაკება მოხდა, გაფიცვის ხელმძღვანელები დაატყვევოს.

ბურჟუაზიულმა პრესამ აგიტაცია დაიწყო საყოველთაო პეტიციის შესადგენათ გაფიცვის მოსპობის შესახებ. აგიტაციამ ამაოთ ჩაიარა. შვეციის ეგრეთწოდებულმა „ყვითელმა“ მუშათა კავშირმა, რომელსაც 8,000 წევრი ჰყავს, „რუს. ვედ.“-ს სიტყვით, გადასწყვიტა მუშაობა განაახლოს. დანარჩენი მუშები კი გაფიცვას განაგრძობენ. გაზეთი „აბ. ცაიტ.“ იუწყება, რომ მრეწველები აგიტაციას ეწევიან საქმის მორიგებით გასათავებლათო.

სუფრაჟისტკების დატყვევება. ინგლისის სუფრაჟისტკები თავისას არ იშლიან და რაღაცას ამზადებენ. ამ დღეებში დაატყვევეს ხუთი სუფრაჟისტკა, რომლებიც მინისტრ—პრემიერ ასკვიტის სახლთან დარაჯობდენ. გლაზგოში კოლონიის მინისტრს უნდა ელაპარაკნა. სახლის სახურავზე სუფრაჟისტკები ასული ყვენ და ობსტრუქციის მოსახდენათ ემზადებოდენ. მთელი ღამე სუფრაჟისტკებს სახურავზე გაეტარებიათ. პოლიციელები ცეცხლის საქრობი კიბეებით ავიდენ სახურავზე და ძლივს ჩამოიყვანეს ძირს.

გლაზგოში (ინგლისშია) სუფრაჟისტკებმა დიდი აურ-ზაური ასტეხეს და დარბაზში შესვლას შეეცადენ, სადაც საზღვაო მინისტრი ლაპარაკობდა. ორ მათგანს პოლიციელმა ცემა დაუწყო. ამან დიდი აღელვება გამოიწვია დამსწრეთა შორის. 2000-ზე მეტი მსმენელი ქალებს მიემხრო და არეულობა გაჩაღდა. აღელვებული ხალხი ძლივს გაფანტა პოლიციელთა რაზმმა. ლივერპულში სამხედრო მინისტრის სიტყვის დროს 20 სუფრაჟისტკამ მინები ჩაამტვრია. შვიდი მათგანი დაატყვევეს.

ბურცევის გამომჟღავნება. ბურცევი განაგრძობს პროვაკატორ—ჯაშუშების გამოაშკარავებას. ამ დღეებში მან განაცხადა, რომ სად. „ვეზდანაში“ მომხდარ ექსპროპრიაციის უმთავრესი ორგანიზატორი ვასკრესენსკი პოლტავის დღესასწაულებზე „ოხრანიკების“ რიცხვში იყოო. ლონდონიდან იუწყებიან, რომ იგივე ბურცევი ამ დღეებში ახალი სენსაციური ცნობების გამომჟღავნებას აპირებს აზეფის ტერორისტულ აქტებში მონაწილეობის შესახებ პეტერბურგში და მოსკოვშიო.

ინციდენტი დანიის პარლამენტში. დანიის პარლამენტის სხდომაზე, მოულოდნელი გამოვიდა ქალი, გაჩერდა სავარძლის წინ და ხმა მაღლა დაიწყო: თქვენ, მამაკაცებო! ზიხართ აქა და ვაჭრობთ ჩვენი ქვეყნის კეთილ დღეობით: გატყობინებთ, რომ დანიის ქალები უარს გყოფენ თქვენ, როგორც ავაზაკებს და სამარცხვინო ბოძზე გაკრავენ, თქვენ, რომლებსაც არ გიყვართ სამშობლო და მთელი დანიის პატივს და ღირსებას ყიდითო. ქალი ძლივს-ძლივობით გარეთ გამოიყვანეს.

ახალი ამბები

გამომცემლობა „ალიონი“. დაიწყო „ბოგდანოვის“ პოლიტიკური ეკონომიის“ ბეჭდვა. ტეხნიკურ მიზეზების გამო წიგნის დაბეჭდვა დღემდე არ მოხერხდა. ყოველი ზომებია მიღებული, რომ წიგნი დროზე ჩაბარდეთ ხელის მომწერთ. მისმა გამომცემელმა ამხანაგობამ —„განთიადმა“ ფირმა „ალიონათ“ შეიცვალა. ბოგდანოვის „პოლიტიკური ეკონომია“ ხსენებულ ფირმის პირველ წიგნათ გამოვა. ხელის მომწერთა რიცხვი 2500-მდეა. როგორც ვწერდით, მეორე წიგნათ გამოვა ქართველ ახალგაზდა პოეტების საუკეთესო ლექსთა კრებული ავტორთა სურათით და ბიოგრაფიებით.

✦ **ადმინისტრატიულათ გადასახლებულის დაპატიმრება.** 12 აგვისტოს პოლიციამ დააპატიმრა საგენერალ გუბერნატორის საზღვრებიდან ადმინისტრატიულათ გადასახლებული მიხეილ საავკოვი. მას პასუხის გებაში აძლევენ თფილისში თავის ნებით დაბრუნებისათვის.

✦ **ჩხრეკა და დაპატიმრება.** 12 აგვისტოს მე-3 საპოლიციო ნაწილში პოლიციამ ჩხრეკის დროს დააპატიმრა 16 კაცი; მე-7 საპოლიციო ნაწილში დააპატიმრეს 7 კაცი.

✦ **გიმნაზია თელავში.** კავკასიის სამოსწავლო ოლქის მზრუნველმა შეატყობინა გუბერნატორს, რომ თელავში ვაჟთა გიმნაზიის დაარსება მხოლოდ იმ შემთხვევაში იქნება შესაძლებელი, თუ გიმნაზიის ყოველივე ხარჯებს ადგილობრივი მცხოვრებნი უზრუნველ ყოფენ და თუ გიმნაზიისთვის საჭირო შენობას გამონახვენო.

✦ **კომისია.** ქალაქის გამგეობამ საგანგებო კომისია ამოირჩია, პირობების შესამუშავებლათ მადერის მემკვიდრეებთან ქალაქის შესათანხმებლათ, რომ ქალაქს დაეთმოს ამდერის მიწა მიხეილისა და კიროჩიქუჩის კუთხეში, კიროჩნ იქუჩის გასაფართოვებლათ.

✦ **ქორწინება და დაპატიმრება.** ამ რამდენიმე დღის წინეთ საბურთალოში დაქორწინდენ პეტრე თვალჭრელიძე და ნინა საათოვისა. ეკკლესიიდან რომ გამოვიდენ, პეტრე თვალჭრელიძე დაპატიმრებულ იქნა. იგი თურმე ვიატკის გუბერნიაში ყოფილა გაგზავნილი და იქიდან თავისი ნებით გამოქცეულა.

✦ **ქალაქის მიწა სემინარიისთვის.** გუშინ ნავთლუღში დაათვალიერეს მიწის ნაჭერი, რომელიც უნდათ უფასოთ დაუთმონ ამიერ-კავკასიის სამასწავლებლო სემინარიისთვის. მიწა დაათვალიერა კომისიამ, რომელიც შესდგა სამოსწავლო კომიტეტისა და ქალაქის თვითმართველობის წარმომადგენელთაგან.

✦ **საკითხი საქსარხოსის შესახებ.** საკითხი საქსარხოსის შესახებ ხელახლათ გაირჩევა უწმინდეს სინოდში. საკითხის გარკვევაში მონაწილეობას მიიღებს ბაქოს ეპისკოპოსი გრიგოლი და სოხუმისა დიმიტრი. მონაწილეობას მიიღებს აგრეთვე დეკანოზი [illegible]. სინოდის აზრი ამ საკითხზე [illegible] ნამესტნიკს წარუდგენენ.

✦ **პროექტი.** კავკასიის სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებამ გუშინ-წინ, 12 აგვისტოს, კავკასიის ნამესტნიკს წარუდგენია ხსენებულ საზოგადოების წესდების შეცვლისა და დამატების პროექტი, რომელიც ეხება საწევრო გადასახადებს და საზოგადოებასთან სხვადასხვა სპეციალურ კომიტეტის დაწესებას.

✦ **ანგარიში, წ. კ. საზოგადოების სასარგებლოთ 30 ივლისს ბორჯომში გამართ. სეირნობისა.** შემოსავალი: ბილეთების 252 მ., პრემიები 52.00, ბუფეტი, ბედის ქაღალდი, ყვავილები, კონფეტი და სხ. 343 მ. 37 კ., სულ 647 მ. 37 კ. გასავალი: მუსიკა 47.40, პროგრამა, სასმელები, კონფეტი და სხ. 98.23, ყვავილები 19.00, ბავშვების სათამაშოები 500, ნივთები ბედის ქაღალდისთვის 13,45, კუმისი, თოფლი და სხ. 23.61, წასვლა-წამოსვლა და ნივთების მოტანა 20.35, მსახურთ 33.08, პოლიციას 8.00, სულ 268.12. დარჩა 379.25. სეირნობის გამმართველნი მარ. კედიაშვილისა და ადელ. ხუციშვილი. სეირნობის გამგენი უღრმეს მადლობას სწირავენ ყველა იმ პირთ, რომელთაც თავისი პირადის შრომით და შემოწირულობით ხელი შეუწყვეს სეირნობის გამართვას.

კორესპონდენცია

სოფ. ავჭალა. ძნელათ მოიპოვება მგონი მთელ საქართველოში ისე ბნელი და გაუნათლებელი ხალხი, როგორც ჩვენს საზოგადოებაში და კერძოთ სოფ. ავჭალაშია, მიუხედავათ იმისა, რომ რკ. გზა ზედ სოფელზედ გადის და თფილისზედაც სულ ცხრა-ათი ვერსით არის დაშორებული. წერა-კითხვის მცოდნე აქ სანთლით საძებარი არის. ხალხის სიბნელე-გაუნათლებლობა ხელს უწყობს მთავრობის მამასახლისს და ყვლეფავს ხალხს ისე, როგორც უნდა. ან კი, აბა, კარგს რას უნდა მოველოდეთ იმ კაცისაგან, რომლის წარსული ბევრი „საგმირო საქმებით“ არის სავსე და მთელი მისი წარსული ცხოვრების ისტორია სიბნელით მოცული ყურადღებით ეპყრობა ჩვენი საზოგადოება ადგილობრივ კითხვებს, ასე იცის მან ადგილობრივი კითხვები, ამდენათ დაინტერესებულია ის ჩვენებური საეროპო საქმეებით, თუმცა ამავე დროს ბევრი ზეპირათ მოგიყვება პურიშკევიჩის ლანძვა-გინებას და ქალდის მახვილს იქნევს, რომ მტერი მოსპოს და მოყვარე გაახაროს.

ჩვენ ამას წინეთ ვსწერდით ძველებური ბატონ-ყმობის შესახებ. ვგონებ ყველამ კარგათ იცის, რომ დღემდის ჩვენში გამგფებულია ეს სამარცხვინო ინსტიტუტი. დროებითი ვალდებული მდგომარეობა ჩვენებური გლეხების—ეს ნამდვილი „მემენტო მორი“-ა კავკასიისათვის. გადამეტებას ვერ დაგვწამებთ, თუ ვიტყვით, რომ უკანასკნელი ორმოცდაათი წლის განმავლობაში ეს მოვლენა იყო ჩვენ ცხოვრებაში უმთავრესი მიზეზი ჩვენი ყოველგვარი საზოგადოებრივი უბედურების. სწორეთ დღემდის დარჩენილმა და ხელ-უხლებელმა ბატონ-ყმობამ მიგვიყვანა არსებულ ყოფა-მდგომარეობამდის. ნატურალური მეურნეობის დროს ბატონ-ყმური დამოკიდებულება ისეთის სისწრაფით ვერ შხამავდა საზოგადოების ცხოვრებას, როგორც შემდეგ, როცა ჩვენში ფეხი მოიკიდა ფულის მეურნეობამ. ფულის მეურნეობა ბატონყმობის ფარგლებში— ეს ისეთი წინააღმდეგობაა ცხოვრებაში, რომელსაც ვერც ერთი საზოგადოება ვერ გაუძლებს დიდ ხანს,—ეს ის მოჯადობული წრეა, რომელშიაც მოემწყვრა მთელი რუსეთი. ამიტომაა, რომ ჩვენ კვლავ უბრუნდებით ამ კითხვას. სულ ტყუილია აქ ყურების წაყრუება. რა გინდ დიდი სიმუნჯე გამოიჩინოს ჩვენმა საზოგადოებამ, მაინც პასუხი უნდა გასცეს კითხვას: რას ფიქრობს ის და რას აკეთებს დღეს, რომ ჩვენში ბატონ-ყმობა მოისპოს?

ქ. ჩხეიძე.

და შეკრიბოს, რა სურათიც უნდა დახატოს, ინტენდანტთა სამეფო მაინც ქურდობის სამეფო დარჩება. მიუხედავათ ამისა, ერთი თქმულება მაინც ძალაში რჩება: „ცოდნა ძალაა“. დიაღ, ეს უტყუარი ჭეშმარიტებაა. ადრე თუ გვიან, ბავათ—თუ კარგათ ფაქტი, სინამდვილე, ჭეშმარიტება, დაბოლოსაც იქნება რუსეთშიაც გასჭრის, დუმის ტრიბუნიდან იქნება ეს თუ ქუჩაში, სულ ერთია.

ხოლო ბელა ის არის, რომ აქაც, ამ საკითხშიც, როგორც ვთქვით, არაფერი კეთდება, რომ შევსძლოთ სავსებით სინამდვილის დახატვა.

შარშან, როცა კანიკულებზე კარიკარს დავდიოდი თფილისში ადგილობრივი კითხვების ცნობების შესაკრებათ, მირჩიეს: აი ამა და ამ კაცს მიმართე, იცის კავკასიის კოლონიზაციის საქმე და არ დაგამადლისო! დიდათ საეჭვოა არ დამამადლოს: ის ხომ სოციალდემოკრატი არ არის! რაც შეეხება ცოდნას, შეიძლება, მართლაც იცოდეს საკითხი მეთქი ვიფიქრე. ავდექი, ვიახელი თხოვნით. ოხ, უნდა შეგეხედათ რა სანახავი იყო, როცა პასუხს მაძლევდა ეს მეცნიერი რა სახე მიიღო, რა პოზაში ჩადგა! გეგონებოდათ, რომ მთელი საქართველოს ბედიღბალი ამ კაცზეა, რომ მას და მხოლოთ მას შეუძლია სამშობლო განსაცდელისაგან დაიცვას, მაგრამ ჩემისთანა ვინმეებს დიახაც არ გაიხდის თანამოზიარეთ სამშობლოს გადარჩენის საქმეში?! მაშინ ხომ ის არ იქნება, ვინც არის? მეც ჩემ გუნებაში ვთქვი! მართალი ხარ მეცნიერო და დიდებულო გვამო, შენ, როგორც დიდებულ გვამს და უდიდეს ჩვენი დროის მეცნიერს ჩემისთანა თანამოზიარე საზოგადო საქმეში აბა, როგორ გეკადრება! ვიფიქრე ეს და მოწიწებით გამოვესალმე.

შემდეგ დავფიქრდი და დავრწმუნდი, რომ თუმცა ეს ბრძენი და მეცნიერი ზოგიერთებივით ძლიერ ბევრს ლაღადებს ადგილობრივი კითხვების შესახებ, მაგრამ ეს მხოლოთ ცალიერი სიტყვებია; მეორე: რომ არც ისეთი ცოდნის კიდობანია, როგორც მას გონია, რომ მის ცოდნის ავლა-დიდება, ასე ვთქვათ კატას აეკიდება.

და რა მარტო მაზე ვილაპარაკოთ, ვინ არ შემოგტირებს ჩვენში, თუ შემთხვევა მოიტანს, ჩვენებური მიწის სივიწროვეზე, ვინ არ მოგითხრობს ოხვრით და ვაებით: ლამის აგვიკლონ, ლამის გაგვრეკონ საქართველოდან, ლამის ხელი აგვაღებინონ მამა-პაპეულ ადგილ-მამულზე და ჩვენ მაგიერ სხვა დაასახლონ ჩვენი სისხლით მორწყულ მიწა-წყალზე. ვამბობთ, ეს ჩვეულებრივი გოდებაა უბრალო ბაასის დროსაც და მწერლობაშიც. ამის მნახველს და გამგონეს, უეჭველია, ეგონება, რომ ჩვენში კავკასიის კოლონიზაციის კითხვა უკვე გადაღეჭილია, რომ ყოველგვარი ცნობები ჩვენი მწერლობას და საზოგადოებას ხელთ აქვს, რომ ყველამ იცის არა როგორც გაგონილი, არამედ თვისი ორივე თვალით ნახული, რა ხდება დღეს ამ მხრივ შავი ზღვის პირათ, აფხაზეთში, ზაქათალის ოლქში, აღმოსავლეთ კავკასიაში, გეგონებათ, რომ ყველამ დაწვრილებით იცის ისტორია კავკასიის კოლონიზაციისა ვორონცოვიდან მოკიდებული დღემდის; რომ ხელთა გვაქვს მიწების რაოდენობის ანგარიში დასახელებულ ადგილებში; მათი მობილიზაციის სურათი, გადმოსახლებულთა, უკან დაბრუნებულთა, დაბინავებულთა და დახოცილთა რიცხვი და სხვადასხვა. დიახ, ყოველივე ეს ასე ეგონება, რომელიმე ივანეს ან პეტრეს, თუ შემთხვევა ექნება რომელიმე მათგანს მოისმინოს ნამეტურ ჩვენებური პატრიოტების მოთქმა-გოდება კავკასიის კოლონიზაციის შესახებ.

მაგრამ გულზე ხელი დაიდონ ამ ჭირვეულმა ჭირისუფლებმა და სთქვან: ბევრი იციან მათ, რას განიცდის დღეს ეს საკითხი ჩვენში? თამამათ შეგვიძლია ვთქვათ: თითქმის არაფერი. იციან მხოლოთ, რომ კავკასიაში მიწა ცოტა აქვს ხალხს, რომ ცოტა მიწას, ბევრი მიწა სჯობია; იციან, რომ აჯობებს, თუ ამ მიწაზე მათ დაასახლებენ და არა სხვას. ეს სწორეთ რომ იციან, ეს ვინ არ იცის? ვინ არ იცის, რომ ასეთი საგნის ცოდნით დღეს შორს ვერ წაბრძანდებით. უეჭველია, ეს კითხვა დუმის მომავალ სესიაში კვლავ საკამათო საგანი გახდება. ამას წინეთ ამოვიკითხე რომელიღაც გაზეთში, რომ დუმის შავრაზმელები უკვე კრეფენ დაწვრილებით ცნობებს ადგილობრივათ კავკასიის კოლონიზაციის შესახებ. წლევანდელი გაკვეთილის შემდეგ ისინი დარწმუნდენ, რომ აღარ კმარა დუმის ტრიბუნიდან ძახილი, რომ ბევრია თავისუფალი მიწა კავკასიაში. მე დარწმუნებული ვარ, რომ შავრაზმელთა აგენტებს დიდის ხალისით დაეხმარებიან ადგილობრივათ: მთავრობის მოხელენიც და სხვა დაინტერესებული პირებიც. ცხადია, ბ. არქიპოვი თვალწინ გადუშლის ვაილიაი-მარკოვს და ტიმოშკინს თავის კანცელიარიის არქივს. მათი მოწინააღმდეგე ადგილობრივი პრესა და საზოგადოება კი, რას აკეთებს იმ დროისთვის, როცა შავრაზმელი დუმის ტრიბუნიდან ფაქტებით ხელში დაიცავენ თავიანთ რუსიფიკატორულ პოზიციის აუცილებლობას? რამდენათაც ჩვენ ვიცით, ესენი ხაჩატუროვ-ამირეჯიბის ისტორიას ქმნიან. ჭეშმარიტათ დიდებული განძია საშვილიშვილოთ გადასაცემათ.

ადგილობრივი სწავლა-განათლების ამბავ-ხაბარი მესამე დუმაში, იკითხავთ თქვენ?

წარსული წლის 3 მაისის კანონის თანახმათ პირველდაწყებითი განათლებისათვის გადაიდვა 7 მილიონი. გადაშალეთ საბიუჯეტო კომისიის მოხსენება მდგომარე წლის და წაიკითხეთ ის გვერდი, სადაც კომისია ამბობს: აღნიშნული ცნობებიდან სჩანს, რომ ფული მეტათ უთანაბროთაა განაწილებული სახელმწიფოს სხვადასხვა კუთხეებს შორის.

აი მაგალითათ ეს ცნობები:

ვარშავის ოლქს	2,075 მ.
ვილნოს	310,060 „
დასავლეთ ციმბირისას	80,000 „
კავკასიისას	360 „
ყაზანისას	160,970 „
კიევისას	102,820 „
მოსკოვისას	352,094 „

„უეჭველია, განაგრძობს კომისია, რომ ასეთი უთანაბრობა მით უნდა იყოს გამოწვეული, რომ ალბათ, არსებითი განსხვავებაა ადგილობრივ მოთხოვნებში და საჭიროებაში; მაგრამ ყოველ შემთხვევაში, საჭიროა ვიცოდეთ სამინისტროს მოქმედების სისტემა; საჭიროა დარწმუნებული ვიყოთ, რომ სახელმწიფოს დახმარებით პირველდაწყებითი განათლების საქმეში თანაბრათ სარგებლობდენ სახელმწიფოს ყველა კუთხეები“.

ეს ფაქტი ჩვენ, რა თქმა უნდა, ტრიბუნიდან აღვნიშნეთ, როცა განათლების სამინისტროს ხმეტაზე ვლაპარაკობდით, აღვნიშნეთ სხვა მრავალ ფაქტებს შორის, რომელნიც ახასიათებენ მთავრობის სამასწავლებლო და სასკოლო პოლიტიკას, მაგრამ საქმე იმაშია, რომ ეს ფაქტი სხვათა შორის აღსანიშნავი როდია; ასეთი ფაქტი ღირს იმათ, რომ სახელდობრ მასზე შეჩერდეთ და ანალიზი უყოთ, მაგრამ ამისთვის საჭიროა ვიცოდეთ, რა მოიმოქმედეს კავკასიაში წარსული წლის განმავლობაში სამოსწავლო ოლქმა და ან მათ, ვინც ბევრს ყვირის ჩვენებური შკოლების საჭიროებების შესახებ, სამშობლო ენის და ლიტერატურის დაჩაგვრას და დამცირებას დასტირის? საიდან მოხდა, რომ ოლქს, სადაც ათ მილიონამდე მცხოვრებია ორასი მანეთი ხვდა, რა ზომები იყო მიღებული, რომ კავკასიის სამოსწავლო ოლქი ცალიერზე არ დარჩენილიყო? ეძიეთ თუნდ სანთლით ხელში ასეთი ფაქტები წარსული წლის ჩვენი ცხოვრებიდან, მაინც ვერ ნახავთ; გადაშალეთ ჩვენი გაზეთები ფურცლიდან-ფურცლამდე! ნახავთ იქ რამეს ამ კითხვის შესახებ?

ასეთია ჩვენი ყოფის პირობები, ასე-

მოუყვილა, ადგა და ისიც დაითხოვა მო-
მოიყვანა სხვა მწერალი, რომელმაც წე-
რა-კითხვა სრულიად არ იცის. შეკრიფა
სოფელში მალით სამოც და ათი მანეთი
ფული, ვითომ და შკოლის შესაკეთებ-
ლათ. მას აქეთ აგერ სამი თვე მიდის და
არავინ იცის ამ ფულების ბედ-იღბალი.
ეხლა კიდევ მოიგონა, ვითომ შკოლა
უნდა ავაშენოთო და ამ მოსაზრებით
უნდა შკოლის ფული, რომელიც აქვს
სოფელს ოთხასი მანეთამდის, ხელში ჩა-
გდება.

იღებს „შტრაფებს“ ყველაფერზე, ვი-
თომ კანცელიარიის სასარგებლოთ და კა-
ნცელიარია კი ისევ ჩვენი შესანახია, მი-
უხედავათ იმისა, რომ მისგან აღებული
„შტრაფებით“ გუბერნატორიის კანცე-
ლიარიის შენახვა შეიძლებოდა.

— დაავალა თავის მწერალს უწეროს
თხოვნები ყველას (პირად სარჩელს არ
ღებულობს) და აიღოს რაც მოესურვება.
სხვის დაწერილ თხოვნას არ ღებულობს.

— ქრთამების აღებაზე ზედმეტია ლა-
პარაკი. ვინც უბრალო რამეს დააშავებს,
ყველას კატორღით ემუქრება და ხალხ-
საც ასე გონია, რა კი მთავრობის მამა-
სახლისია ყველაფერი შეუძლიაო. უქმე
დღით საქმეს არ არჩევს, მიუხედავათ
იმისა, რომ ხალხს სწორეთ ამ დღეს აქვს
თავისუფალი დრო.

— ფხიზელს ვერა დროს ვერ ნახავ. ყვე-
ლა საქმეები სწყდება დუქანში და სა-
დილზე სახლში. — ექვსი თვის ჯამაგირი
უკვე გააწერა სოფელს და დიდი ხანია
აკრიფა კიდეც: ეხლა გვთხოვს ახალი
ექვსი თვისას.

ხალხი უკიდურეს მდგომარეობაშია,
აღარ იცის როგორ გაუძლოს ამდენ
მოთხოვნებს. საჭიროა ყურადღების მიქ-
ცევა და ჩვენც იმედი გვაქვს მომრიგე-
ბელი შუამავალი, როგორც მამულიშვი-
ლი და განათლებული კაცი, შევა ჩვენს
მდგომარეობაში და ანგარიშს გაუწევს
მამასახლისის ასეთ თავ აშვებულ მოქ-
მედებას.

ბეჭვალელი.

ს. კურდღელაური. (კახეთი) [illegible]

...ში 350 მან. ანუ წელიწადში 4,200 მან.
ეს ფული მიდის აფიცრების ბინების და-
საქირავებლათ და ამრიგათ, ერთი მუჭა
ხალხი კურდღელაურის მცხოვრებისა. (ამ
სოფელში არის სულ 611 კომლი) იხდის
თვეში: მთავრობის მამასახლისის და მის
„ამალის“ შესანახავათ 500 მან. ამას
მიუმატოთ 350 მ. და თვეში სულ 850
მან. ანუ წელიწადში 10,200 მანეთს
მცხოვრებთ ძალიან გაუჭირდათ და ბო-
ლოს შემდეგი თხოვნით მიმართეს მაზ-
რის უფროსს: გაჰყიდეთ ჩვენი უძრავი
და მოძრავი ქონება და ისე აიღეთ ეს
თვიური 350 მანეთიო. მასთან დაუმა-
ტეს, რომ ჯარს არა მარტო კურდღე-
ლაურისთვის აქვს მნიშვნელობა, არამედ
მთელი მაზრისთვისო და ამიტომ მთელმა
მაზრამ უნდა გადაიხადოს ეს ფულიო.
კურდღელაურელების თხოვნას მსვლე-
ლობა მისცა მაზრის უფროსმა რადგანაც
დარწმუნდა, რომ მართლაც ამოდენა
ფულის გადახდა ძნელი იყო კურდღე-
ლაურელებისთვის. თუმცა მაზრის უფ-
როსმა განუმარტა, რომ პირდაპირ „კა-
ნონში“ ნათქვამია, სადაც ჯარი არის
დაბანაკებული ზემოთ მოხსენებული
ხარჯიც იმ ადგილის მცხოვრებლებმა
უნდა გადაიხადოსო. რით გათავდება ეს,
ამის თქმა ძნელია.

შემოჭრილი.

ს. ჭიათურა. (იმერეთი) მოსავალზე
დიდი გავლენა იქონია ბუნების რეაქ-
ციამ, სადაც უნდა გაიარო სოფლათ
სიმინდები ყველგან გადახმარია გვა-
ლვისაგან. აქაურ გლეხებს მუდამ
აკლდათ სიმინდი, მაგრამ წელს მაინც
სულ „ხელ დარეცხილი“ დარჩენ ყველა-
ფერზე. საუბედუროთ, შავი ქვის მუშაო-
ბაც არ არის, რომ ამით მაინც იმედი იქო-
ნიოს შიმშილით არ მოკვდეს და სიმინ-
დის საყიდელი ფული იშოვოს ცოლ-
შვილის გამოსაკვებათ. ამ ბოლო დროს
როგორც იქნა, მოვიდა წვიმა, მაგრამ მო-
სავლისათვის ეხლა იმდენათ სასარგებლო
აღარ არის. შიმშილი აუცილებელია ზე-
მო იმერეთში. უმთავრესმა „ექსპორ-
ტიორებმა“ ორი თვით შეაჩერეს შავი ქვის
გაზიდვა საზღვარ-გარეთ ტარიფის აწევის
გამო. — ისე გადის ეს ზაფხული, რომ აქ
ერთი წარმოდგენა არ გაუმართავთ არც
ადგილობრივ სცენის მოყვარეებს და არც
სხვა ვინმეს.

— ჭიათურის სახალხო უნივერსიტე-
ტის გამგეობამაც სალათას ძილს მისცა
თავი და გამოღვიძებას, როგორც ჩანს,
მგონია სულაც არ აპირებს. როგორც ვი-
ცით ნება აღებული ჰქონდათ რომ სა-
ხალხო კითხვები მაინც გაემართათ თუ
ლექციის წაკითხვას ვერ მოახერხებდენ,
მაგრამ ჯერ არაფერი ისმის.

— რამდენი ხანია აგერ მომხმარებე-
ლი კოოპერატივების წესდება დამტკიცებუ-
ლია გენ.-გუბერნატორთან, მაგრამ ის
პირები, რომლებსაც ეს სიმპატიური საქ-
მე უკისრიათ რაღაც მიზეზით საზოგა-
დო კრებას არ იწვევენ, რომ ხალხმა
ამ საზოგადოების გამგეობა აირჩიოს და
საქმეს მსვლელობა მისცენ. იმედია ეხლა
მაინც დააჩქარებენ კრების მიწვევას.

— მრეწველთა საბჭოს დანიშნული
ყავს ერთი კაცი სასწორების კონტროლათ,
რომ მწონელებმა წონის დროს მუშებმა —
ალვანადრებს ქვა არ მოპარონ. ის პირ-
ნათლად ასრულებს თავის საქმეს არ
ერიდება არავის თუ კი ვინმეს მოასწ-
რო ქურდობაში ყველას ოქმს უწყენდა(?).
საუბედუროთ, რაღაც მიზეზის გამო დღემ-
დის ვერც ერთმა საქმემ ვერ მიაღწია
სასამართლოს ხელში. თუმცა გზაში
იჭერდენ. დღეს კი, სხვაფერ დატრიალდა
საქმე. საქმე უკვე დაიწყო სასამართ-
ლოში.

ის ქურდ ზაცაცა მწონელები, რომელ-
ნიც თამამათ გაიძახოდენ რამდენიც უნდა
იმდენი „პროტოკოლები“ შემიყენოს კონ-
ტროლმა, ყველას დაავსვიობთ(?) და შებო-
[illegible]

...ბული მცველები. მიუახლოვდა თუ არა
მატარებელი სად. ნაგუტას, 12 ვერსის
მანძილზე, ექსპროპრიატორებმა ასტეხეს
საშინელი სროლა, დაჭრეს ჟანდარმი და
სტრაჟნიკი, გაიტაცეს 31,000 მანეთი და
გაიქცენ. მგზავრების სიტყვით ექსპრო-
პრიატორები გაქცეულან ცხენებით.
სროლა გაგრძელდა სულ ათი წუთი,
ისროდენ კონდუქტორები, ჟანდარმები.
ექსპროპრიატორთაგან დაჭრილია ერთი,
რომელიც თან წაუყვანიათ. ესენტუკში,
ჟელეზნოვოდსკში და პიატიგორსკში,
პოლიცია ფეხზე დადგა, მაგრამ ამაოთ.

წელს კისლოვოდსკში ბევრი უმუშევ-
რები დარჩა. გაკოტრდა რესტორან „აკვა-
რიუმის“ პატრონი ნ. ცქვიტარიძე. ვა-
ლათ დაედო რამდენიმე ათასი მანეთი.
ბევრ მოსამსახურეს დაეკარგა გირაოს
ფული. „აკვარიუმში“ მუშაობდენ 80-მდე
სხვადასხვა პროფესიის მუშები. ამოდენა
ხალხი ულუკმა-პუროთ დარჩა. მოსამსა-
ხურეთათვის მისაცემი ფულის რაოდენო-
ბა 3,000 მანეთს უდრის. თუ ვინმემ ხმა
ამოიღო და ადმინისტრაციას შველა
სთხოვა, პიატიგორსკის ციხეში უკრეს
თავი. მთავრობის განკარგულებით დაი-
ხურა აგრეთვე რესტორან-ბალი „მავრი-
ტანია“, აქაც 70-მდე სხვადასხვა დარგის
მოსამსახურენი ფიქრობდენ გაბედნიერე-
ბას. იმათ ყველამ მიიღო თავ-თავის ხვე-
დრი გირაო თუ ჯამაგირი, მაგრამ „ბაქა-
რა-ვერტუშკაში“ წააგეს. დიდი უმრავლე-
სობა ისე მოულოდნელათ უსაქმოთ დარ-
ჩენილთა ქართველებია, რომლებიც სახლ-
ში დაბრუნებას ფიქრობდენ ორიოდე გრო-
შებით, ეხლა კი დიდ საგონებელში არიან
ჩავარდნილნი.

მრავალ უბედურებასთან ერთათ უმა-
ღლესათ განვითარდა კარტის თამაში.
თამაშობს ყველა, დიდი და პატარა, გა-
ნურჩევლათ ეროვნებისა. თამაშობაში
მოსდით ყალი-მაყალი, ცემა-ტყეპა და
უწმაწური გამოთახსირებელი ქუჩური
ლანძღვა-გინება, რაც ზნეობრივათ გახ-
რწნილ ადამიანებს მოგაგონებთ. ბევრი
ისეთი ვაჟბატონებია, რომლებიც ბევრს
მსჯელობენ პრინციპზე და თავი პარ-
ტიულ კაცათ მოაქვთ, და რომლებსაც
ხალხში კარგი ავტორიტეტი ქონდათ,
რაც ძლიერ სამწუხაროა. ჩვენდა სამწუ-
ხაროთ მოსამსახურეებში ბევრი სექტა(?)-
პირი ურევია და ერთ არევ-დარევას ახდე-
ნდენ მოსამსახურეებში. ხაზეინები ეხლა
თავისუფლათ გრძნობენ თავს. ამას წინეთ
ჩიტაევის რესტორანის გამგემ, ბ-ნ მიშა
ბიბილაურმა, ერთ „ბლუდში“, რომე-
ლიც ვილმაცას გაეტეხა მოსამსახურეებს
ოცდახუთი მანეთი გადაახდევინა (ოთ-
თოს მანეთი). ბ. შავგულიძე, როგორც
ამბობენ, მოსამსახურეებს დაკარგულ ნი-
ვთების ფასს ურიცხავს ჯამაგირიდან
(მოსამ. თვეში 10 მ. აქვს).

ქარიშხალი.

მუშათა შორის

ბათუმის მუშათა მდგომარეობა. რო-
დესაც ყველა ხაჯრული(?) ნაწილი საზოგადო-
ების მედგრათ იბრძოდა თავიანთ მდგო-
მარეობის გაუმჯობესებას, მაშინ არც ბათუ-
მის მოსამსახურეები დარჩენილან გულზე
ხელდაკრეფილნი, მათაც აღიმაღლეს ხმა და
მოითხოვეს უფლებრივი და ეკონომიური მდ-
გომარეობის გაუმჯობესება და ეს რამდენიმეთ
კიდევაც შესძლეს. [illegible]

უვირილის რკინის გზის რემონტის
მუშები, არც ერთი დარგის მუშები არ არიან
ისე ჩამორჩენილნი, როგორც უვირილის
რკინის გზის რემონტის მუშები. დღე არ
გაივლის ისე, რომ ბ. გეგუასა(?) და აქაურ
მუშებს შორის, რკინის გზის ლიანდაგზე
მუშაობის დროს უსიამოვნობა არ მოხდეს.
ხანდისხან საქმე მუშტის-კრივითაც კი თავ-
დება. ბ. კეკუას(?) რკინის გზა თავის მონო-
პოლიათ გაუხდია, მუშებს თითქმის ყოველ
დღე ცვლის, ერთი დღის ნამუშავარი მუშა,
მეორე დღეს აღარ უნდა.

უვირილელი მუშა.

—

ადლია(?). უთანხმოება მუშებში. უკანას-
კნელ ხანებში ადლიაში მომუშავე ქართველებ-
ში ძლიერ იჩინა თავი უთანხმოებამ და პი-
რადმა კინკლაობამ. ერთი მხრით გურულ
შუშნიას(?) და გრიგოლ სიმონიშვილი, რომ-
ლებსაც შეგნებულ მუშებათ მოაქვთ თავი და
მეორე მხრით ხონელები და კინწელები და-
ახლოებით ათ კაცამდე. შუშნიას და სიმო-
ნაიშვილს მხარს უჭერდა ხუთი გურული.
ისეთი პირადი კინკლაობა, ეჭვს გარეშეა,
მათი შეუგნებლობის პირდაპირი ნაყოფია.
ჩვენ შევეცადეთ ჩავრეულიყავით ამ საქმეში
და მოგვესპო ეს უთანხმოება, მაგრამ ამაოთ.
ორივე მხარე თავს იმართლებდა და ბრალს
მეორეს სდებდა. [illegible]
წინააღმდეგენი ორ ბანაკათ გაიყვნენ: ერთი
მხრით გურულები და მეორე მხრით ხონე-
ლები და კინწლები. [illegible]
ის, რომ ერთ დღეს ქუჩაში სცემეს [illegible]
შუშნიას. 15 დღის შემდეგ ის მუშა, [illegible]
[illegible]
ბეთ ცნობები და დასამტკიცებლებით ეს ჯერ
არაფერი ითქმის ამ საქმის შესახებ, საჭი-
რო ფაქტები არ შეგვიგროვებია.

ისიდორე ლომთათიძე.

ღია წერილი

„მურავეინიკ“-ის გამგეობის თავმჯდომარეს ბ-ნ ხახანოვს.

დაახლოვებით ორი წლის წინათ მოწვეულ
იქნა „მურავეინიკის“ საზოგადოების კრება,
რომელმაც აირჩია ცხრა კაცისაგან შემ-
დგარი გამგეობა. თქვენ თავმჯდომარეთ ბრძან-
დებით აღნიშნული გამგეობისა. გვგონებ, თქვენც
დამეთანხმებით, რომ გამგეობა არაფერს
აკეთებს, არც [illegible] რა, და რაც უფ-
რო სამწუხაროა, საქმეს [illegible]
[illegible]
თქვენ, როგორც ხსენებული გამგეობის
თავმჯდომარეს გთხოვთ გვიპასუხოთ: ჰფი-
ქრობთ თუ არა ანგარიში მისცეთ თქვენს
ამომრჩეველს საზოგადოებას გამგეობის მოქ-
მედებისა და, საზოგადოთ, „მურავეინი-
კის“ წარსულის, აწმყოს და მომავლის შესა-
ხებ. ჩვენ ველით პასუხს.

„მურავეინიკის“ წევრი.

ე. ნინოშვილის ფონდი

„ჩანგის“ რედაქ. მიიღო ბარამ მერკვილაძისაგან
ვიატკის გუბერნიაში გადასახლებულთა შორის
[illegible] Михаил Каперкін 25 კ. [illegible]

მცირე შენიშვნა ბ-ნ „ოგიის“.

[illegible]
ვისაც კი გაუგია მისი არსებობა, ძალიან
ცუდი წარმოდგენა აქვს მასზე. ზოგს ჰგო-
ნია და დარწმუნებულიც არის, რომ თფი-
ლისის და საზოგადოთ, ყველა სამასწავლებ-
ლო ინსტიტუტებში გადიან მხოლოდ იმას,
რაც 1872 წლის პროგრამაში აღნიშნული.
ასეთ მსჯელობას ბ-ნი „ოგი“ თავის წე-
რილში „სახალხო სკოლების მასწავლებელთა
საყურადღებოთ“ (იხილე „ჩანგი“ № 21).
ვეთანხმები ბ-ნ „ოგიის“ ყველაფერში, მაგ-
რამ არ შემიძლია დავეთანხმო მას როდესაც
იგი ამბობს: „არსებულ სამასწავლებლო სემინა-
რიებში და ინსტიტუტებში ყველაფერს ას-
წავლიან, გარდა პედაგოგიური კითხვებისა“.
ყოველ ამ არსებულ სამასწავლებლო სემინარიებ-
ში და ინსტიტუტებში ასწავლიან პედაგო-
გიურ კითხვებს. (საინტერესოა ვიცოდე, რას
იგულისხმებს ის „პედაგოგიურ კითხვებში“!)
შემდეგში კი ამბობს: „ამ სკოლებში დღესაც
არ ასწავლიან ფსიხოლოგიას (არამც თუ
კერძოთ პედაგოგიის, არამედ საზოგადოსაც)
და სხვა საგნებსაც, რომლებიც აუცილებელი
საჭიროა ყველა მასწავლებლისთვის“. რაც
შეეხება სემინარიას, მასში არ გადიან ფსი-
ხოლოგიას, სამასწავლ. ინსტიტუტებში კი,
ყველგან გადიან ფსიხოლოგიასაც და ლოღი-
კასაც. სახელმძღვანელოთ თითქმის ყველგან
მიღებულია ჩელპანოვის ლოღიკა და ფსიხო-
ლოგია (რასაც გადიან კლასიკურ გიმნაზიებ-
ში). მე ამ წერილით არ გამოვდივარ ვისიმე
დამცველათ და არც მსურს გაქილიკება და
გიწყრე, მხოლოდ არ შემიძლია არსებითი შე-
ნიშვნა არ მივცე ბ-ნ „ოგის“, იმ წერილ-
ის წყალობით შეიძლება ბევრი შეცდომა-
ში შევიდეს და საჭირო იყო, ეს ნათქვა-
მიყო. კერძოთ თფილისის სამასწავლებლო
ინსტიტუტზე შემიძლია ვთქვა, რომ აქ გა-
დიან ყველა ზემოთ დასახელებულ საგნებს
და ამის გარეშე გადიან ქართულ ენას, რო-
მელიც კარგ ნიადაგზე არის დაწყებული.

თფილისის სამასწავლებლო ინსტიტუტის
მოწაფე დ. ბურჭულაძე.

ბ-ნო რედაქტორო! უმორჩილესად გთხოვთ
გამოაცხადოთ თქვენს პატივცემულ გაზეთში
ჩვენი ინტელიგენციის საყურადღებოთ,
რომ „ჩანგის“ 24 №-ში მოთავსებული კო-
რესპონდენცია [illegible]
[illegible]

ნიკო ლომაძე(?).

უკანასკნელი პასუხი დ. ნემსაძეს და ი. დარსაველიძეს.

წავიკითხე თქვენი საპასუხო წერილები
„ივერიაში“. იმ წერილებზე პასუხის გაცემა
დამცირებათ მიმაჩნია, რადგანაც მათში ნათ-
ლათ გამოსჭვივის თქვენი სულისკვეთება.
მხოლოდ ერთხელ კიდევ, უკანასკნელათ გაძ-
ლევთ წინადადებას გამოიწვიოთ სამედია-
ტორო სასამართლოში, მაშინ გამოჩნდება,
ვინ არის ჩვენს შორის მართალი. წინააღმ-
დეგ შემთხვევაში თქვენ აშკარათ დაამტკი-
ცებთ თუ რა ზნეობრივ ადგილიდების(?) პატ-
რონი ბრძანდებით.

Фабриций.

—

უმორჩილესათ გთხოვთ, თქვენ პატივცე-
მულ გაზეთში ადგილი მისცეთ ამ ჩვენს გან-
ცხადებას. ჩვენ მზათ ვართ და კიდევაც
გიწვევთ სამედიატორო სასამართლოში იმ
თქვენს კორესპონდენტს, რომელმაც თქვენს
გაზეთში 17 ივლისის ნომერში სიტყვები
მოათავსა ჩვენ შესახებ. ჩვენ მედიატორათ
ვნიშნავთ იმავე შტატის მღვდელს გრიგოლ
ლომთათიძეს და გლადიმერ მიხეილის ძეს
მგალობლიშვილს. [illegible] გაძლევთ ერთ კვი-
რას.

იესე მდივანი და მეუღლე მისი მართა ნი-
ჟარამის ასული.

—

ბ-ნო რედაქტორო! უმორჩილესათ გთხოვთ
ადგილი დაუთმოთ ამ ჩემ წერილს თქვენ პა-
ტივცემულ გაზეთში: „ჩანგის“ 23 №-ში მო-
თავსებული იყო წერილი [illegible]
[illegible]

ილარიონ დ. ლომთათიძე.

[illegible]

რედაქტორ-გამომცემელი [illegible]

მატარებლების მოძრაობა

(18 აპრილიდან)

ფრჩხილებს გარეთ აღნიშნულია პეტერბურგის
დრო, ფრჩხილებში თფილისისა.

თფილისიდან გადის

ბათუმისაკენ: 1) სწრაფი № 1, საღამოს 7 ს. 33 წ. (8 ს. 31 წ.).
2) საფოსტო № 3, დილის 8 ს. 6 წ. (9 ს. 4 წ.).
3) სამგზავრო № 5, ღამის 12 ს. 3 წ. (1 ს. 1 წ.).

ბაქოსაკენ: 1) სამგზავრო № 12, საღამოს 9 ს. 13 წ. (10 ს. 11 წ.).
2) საფოსტო № 4, საღამოს 10 ს. 40 წ. (11 ს. 38 წ.).
3) სამგზავრო № 6, დილის 6 ს. 38 წ. (7 ს. 36 წ.).

ბორჯომამდე: 1) სამგზავრო № 7|8, დილის 9 ს. (9 ს. 58 წ.).
2) სამგზავრო № 910, ნაშუადღევის 2 ს. 30 წ. (3 ს. 28 წ.).

ჯულფამდე: საფოსტო № 74|75, ღამის 12 ს. 46 წ. (1 ს. 44 წ.).

ერევნამდე: სამგზავრო და საქონლ. № 78|79, ნაშუადღევის 4 ს. (4 ს. 58 წ.).

მცხეთამდე: მარტო კვირა-უქმეების წინა დღით და კვირა უქმეებში 1) საგარაკო № 77, დილის 9 ს. 30 წ. (10 ს. 28 წ.).
2) საგარაკო № 77a, ნაშუადღევის 2 ს. (2 ს. 58 წ.).

თფილისში მოდის

ბათუმიდან: 1) სწრაფი № 2, დილის 8 ს. 38 წ. (9 ს. 36 წ.).
2) საფოსტო № 4, საღამოს 9 ს. 40 წ. (10 ს. 38 წ.).
3) სამგზავრო № 6, დილის 5 ს. 50 წ. (6 ს. 48 წ.).

სიკვდილი ბაღლინჯოებს.

ახალი საშუალება კლაპოვინი, რომელიც
სპობს ბაღლინჯოებს და მის კვერცხებს სულ
ერთ მინუტში, რისთვისაც პირობას გაძლევთ.
ჯერ არ ყოფილა ამგვარი საუკეთესო წამალი.
ფლაკონი 35 კ. დარიგება თან ახლავს. ვგზავნით
ფას-დადებით. მოითხოვეთ კლაპოვინი ახობაძი-
სა. **ერთად ერთი საწყობი თფილისში**, ვო-
რონცოვის ძეგლის მახლობლათ, ნეკრასოვის
ქუჩა № 14. აფთიაქებს პროც. 30—22